

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ, ЩО ВИНИКАЮТЬ У ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ, ЯКІ ПОВ'ЯЗАНІ З ОПОДАТКУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НИМИ ДОХОДІВ

Анотація. Досліджено проблемні питання оподаткування доходів, отриманих суб'єктом підприємницької діяльності – фізичною особою – від ведення господарської діяльності, визначено порядок сплати податку на доходи фізичних осіб та запропоновано напрями щодо його вдосконалення.

Аннотация. Исследованы проблемные вопросы налогообложения доходов, полученных субъектом предпринимательской деятельности – физическим лицом – от ведения хозяйственной деятельности, определен порядок уплаты налога на доходы физических лиц и предложены направления по его усовершенствованию.

Annotation. The problematic issues of taxation of income received by a business entity – an individual – from his business activity, the procedure for payment of the tax on personal income, and directions for its improvement are investigated.

Ключові слова: оподаткування, суб'єкт підприємницької діяльності, податок на доходи фізичних осіб, авансові платежі.

З 1.01.2011 р. набрав чинності Податковий кодекс України (далі ПКУ) [1], внаслідок чого відбулися істотні зміни в правилах оподаткування доходів від підприємницької діяльності фізичних осіб на загальній системі оподаткування, проте деякі положення чинного законодавства потребують доопрацювання, а саме:

механізм застосування ставок податку на доходи фізичних осіб;

порядок сплати авансових платежів з податку на доходи фізичних осіб.

Питання розвитку та оподаткування суб'єктів малого підприємництва досліджувалося в наукових працях Галь В. М. [2], Гнатцова О. Г. [3], Збарського В. К. [4], Лайка П. А. [5] та інших.

На думку Максименко І. А., система податкового регулювання суб'єктів малого підприємництва повинна сприяти розвитку економічної системи в цілому, тобто забезпечувати формування оптимальних сум податкових надходжень до різних рівнів сектору загального державного управління для виконання них своїх функцій і, одночасно, не зменшувати стимулів щодо отримання суб'єктами малого бізнесу високих доходів [6].

Водночас у зв'язку з прийняттям ПКУ, механізм застосування загальної системи оподаткування фізичними особами-суб'єктами підприємницької діяльності містить положення, які спонукатимуть підприємців приховувати свої доходи, а тому потребує більш детального вивчення.

Метою статті є дослідження загальної системи оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб, виявлення її недоліків та окреслення шляхів удосконалення порядку нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб суб'єктами підприємницької діяльності.

Згідно з пп. 171.1 ПКУ, доходи фізичних осіб-підприємців на загальній системі оподаткування, отримані протягом календарного року від господарської діяльності, оподатковують за ставками 15 та 17 % [1].

Об'єктами оподаткування, згідно з ПКУ, є чистий річний оподатковуваний дохід, тобто різниця між загальним оподатковуваним доходом (виручкою в грошовій та негрошовій формі) і документально підтвердженими витратами, пов'язаними з господарською діяльністю підприємця відповідно до п. 177.2 ПКУ. Проте, згідно з п. 167.1 ПКУ, ставки 15 та 17 % застосовуються до місячного оподаткування доходів [1].

Остаточний (річний) розрахунок податку на доходи фізичних осіб за звітний податковий рік підприємець робить самостійно згідно з даними, зазначеними в річній податковій декларації, з урахуванням сплаченого ним авансом протягом року податку на доходи та плати за торговий патент на підставі документального їх підтвердження.

Отже, щоб застосовувати прогресивну шкалу, підприємцю слід протягом року вести облік своїх чистих місячних доходів від підприємницької діяльності, а також облік загальних місячних оподатковуваних доходів, які складатимуться з чистого місячного доходу від підприємницької діяльності та всіх інших оподатковуваних доходів, одержаних протягом звітного місяця.

Ще більше ситуація з річного оподаткування підприємця може ускладнитися, якщо фізична особа-підприємець отримала інші доходи, які мають оподатковуватися за загальними правилами, встановленими ПКУ для платників фізичних осіб та підприємців.

Тут слід урахувати те, що коли обчислюється сума податку на доходи для річної декларації та остаточного розрахунку, ставку 15 % (17 %) застосовують до всіх одержаних доходів (окрім випадків, визначених у пунктах 167.2 – 167.4 ПКУ), тобто не лише у формі зарплати, заохочувальних, компенсаційних чи інших виплат і винагород, які надають платнику у зв'язку трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами. Отже, якщо загальна сума

Знову ж таки виникає необхідність в обліку та розрахунку місячного доходу. Але підприємцям-загальносистемникам виконати такі вимоги вкрай важко і навіть технічно неможливо. Адже звітний період у підприємців-загальносистемників – це рік. Як правило, час (місяць) одержання доходів не збігається за датою (місяцем) понесення витрат. Тому якщо підприємець і виведе підсумки чистого доходу за місяць, то вони не будуть відображати реальних результатів діяльності за цей місяць (вони можуть бути значно меншими, скажімо, за рахунок витрат, які підприємець поніс у попередніх періодах). Усю річну виручку можна отримати за один день, проте витрати у зв'язку з виконанням умов договору потрібно нести протягом року. Таким чином, розрахункова сума загального місячного доходу підприємця за кожен із місяців звітного року може бути більшою, ніж 10-кратний розмір мінімальної зарплати, але реально значно меншою за рахунок витрат.

Для виходу з цієї ситуації необхідно розглянути з метою оподаткування усереднений у розрахунку на місяць чистий річний дохід підприємця. Але зараз в ПКУ немає норми щодо розрахунку та оподаткування середньомісячного чистого доходу із суми річного.

Виправити цю ситуацію можна через внесення змін до Податкового кодексу України.

Щодо порядку сплати податку на доходи фізичних осіб, у пп. 177.5.1 ПКУ для підприємців на загальній системі оподаткування сформульовано загальне правило нарахування авансових платежів із податку на доходи фізичних осіб. Згідно з ними суми авансових платежів підприємець розраховує самостійно, але не менше 100 % податку на доходи, обчисленого від річної сум податку з оподаткованого доходу за минулий рік. До бюджету від отриманої суми перераховують по 25 % щоквартально: до 15 березня, 15 травня, 15 серпня та 15 листопада.

Сплачені протягом року авансові платежі враховуються підприємцем під час проведення остаточного розрахунку з податку на доходи за підсумками року. Переплату з податку на доходи підприємцю можуть повернути на поточний банківський рахунок або, за бажанням підприємця, врахувати в рахунок сплати податку на доходи в майбутніх періодах.

Порядок сплати податку на доходи фізичних осіб авансовими платежами викликає багато запитань, адже сплачувати його необхідно навіть за умови отримання підприємцем збитків, а в разі його несплати в терміни, встановлені законодавством, до підприємця будуть застосовуватися штрафні санкції.

Згідно зі ст. 126 ПКУ, за несплату (несвоєчасну сплату) авансових платежів застосовуються такі штрафні санкції:

в разі затримки до 30 календарних днів включно, що настають за останнім календарним днем сплати, – 10 % від погашеної суми податкового боргу;

в разі затримки понад 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем сплати, – 20 % від погашеної суми податкового боргу.

Подальше вдосконалення порядку нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб суб'єктами підприємницької діяльності – фізичними особами – має вирішуватися шляхом розв'язання проблеми за сплатою цього податку за умови збитковості підприємницької діяльності чи зниження її дохідності.

Одним зі шляхів вирішення цієї проблем може бути внесення в ПКУ норми, згідно з якою у випадку значного зменшення в податковому періоді очікуваного доходу платник податків може надати податкову декларацію із сумою фактичного доходу від здійснення підприємницької діяльності за півроку та зменшити авансові платежі.

Наук. керівн. Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 2. Галь В. М. Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні / В. М. Галь // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 1. – С. 13–15. 3. Гнатівський О. П. Ефективність запровадження та розвиток малого підприємництва в Україні / О. П. Гнатівський // Фінансист. – 2011. – № 5. – С. 17–19. 4. Збарський В. К. Тенденції розвитку малого підприємництва / В. К. Збарський // Економіка АПК. – 2011. – № 8. – С. 50–53. 5. Лайко П. А. Податкове регулювання підприємницької діяльності: монографія / П. А. Лайко, Р. П. Жарко. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 254 с. 6. Максименко І. А. Діяльність суб'єктів національного підприємництва в умовах фінансової кризи / І. А. Максименко // Економіка та держава. – 2012. – № 7. – С. 18–26.